

УДК 378.018

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анна Мартинюк

викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

ORCID ID 0000-0002-6215-5759

ann_martinyuk97@ukr.net

Анотація. Стаття розкриває питання формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва. Оскільки, усі сфери сучасного життя нерозривно пов'язані з цифровими технологіями, а також умови дистанційного навчання зумовлюють активне залучення комп'ютерних засобів, майбутні вчителі музичного мистецтва, окрім належного рівня фахової підготовки, повинні володіти їх грамотним застосуванням. Тому формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів мистецьких закладів є одним із основних задач сьогодення. Метою використання комп'ютерних технологій є реалізація основних музично-педагогічних задач. Таким чином, їх залучення до педагогічної практики полягає у посиленні наочних методів, вирішенні практичних задач, зокрема пошуку навчальної інформації, редагуванні та запису нот, аранжуванні, розвитку слуху.

Ключові слова: фахова компетентність; інформаційно-комп'ютерні технології; майбутні вчителі музики.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Трансформаційні процеси, що стосуються різних галузей сучасного світу, відзначаються стрімким зростанням науково-технічної сфери. В свою чергу інформаційна насиченість вимагає відповідних змін усіх освітніх установ, в тому числі вищих мистецьких закладів. В першу чергу це стосується формування компетентностей майбутніх вчителів музики, що відповідатимуть вимогам інформаційно-комунікативних технологій.

Сучасний учитель повинен прагнути до професійного вдосконалення, слідкувати за новими освітніми тенденціями, опанувати нові методичні принципи. Велике значення для цього мають цифрові технології, що дозволяють кожному педагогу сформувати свою наукову систему, необхідну для реалізації педагогічних завдань. Таким чином, інформаційно-комунікаційна компетентність є необхідною професійною складовою сучасного вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фахових компетентностей в цілому, та інформаційно-комунікативних зокрема, стало об'єктом дослідження багатьох науковців. У роботі «Інформаційно-

комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців» Р. Гуревич (2012) акцентує увагу на підготовці студентів та педагогів, що є необхідною умовою для створення та застосування нових технологій. М. Жалдак (2012) також підкреслює важливе значення комп'ютерних технологій, оновлення форм та методів навчання, освітнього матеріалу, що відповідно збільшує роль самостійної роботи студента. Л. Гаврілова (2015), яка є автором дистанційних курсів з музично-історичних дисциплін, наголошує на актуальності електронних засобів та проведенні навчального процесу у такому форматі. Л. Варнавська (2013) розглядає комп'ютерні технології з позиції практичного застосування, а саме як спосіб аранжування композицій, зокрема пісенного дитячого репертуару.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проаналізувати поняття фахової компетентності, охарактеризувати та висвітлити значення інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів музики.

Результати дослідження. Дослідження поняття компетентності розпочалось у 50-х роках ХХ століття. Дж. Равен визначає її як специфічну здібність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній наочній області, таку, що включає вузькоспеціальні знання, особливого роду наочні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії (Равен, 2002, с. 6). У свою чергу, С. Кізім (2011, с. 21) робить висновок, що компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а досягнення компетентності відбувається через здобуття фахівцем необхідних компетенцій, що становлять мету його професійної діяльності. А. Маркова також звертається до визначення даної дефініції. Відтак, дослідниця називає такі види фахової компетентності:

- спеціальна компетентність, що передбачає оперування професійними навичками та знаннями;
- особистісна компетентність, яка полягає у саморозвитку та самовираженні;
- індивідуальна компетентність передбачає особистісний розвиток у межах професії, ефективно організовувати робочий процес;
- соціальна компетентність, під якою розуміється колективна взаємодія, соціальна відповідальність за результати своєї роботи.

Фахова компетентність викладача музичного мистецтва вимагає інструментальної та вокальної підготовки, виконавської діяльності, музично-теоретичного циклу, знань з педагогіки та методики викладання, мотиваційної спрямованості особистості. Продовжує дані критерії інформаційно-комунікаційна компетентність, що на думку автора, визначається умінням

особистості аналізувати, систематизувати професійну інформацію за допомогою комп'ютера, критично оцінювати її. Також це стосується застосування електронних навчальних видань, технологій, що реалізують дидактичні завдання відповідно до вимог навчального предмета, застосування технологій побудови web-сайтів.

Інформатизація процесу навчання займає важливі позиції у реформації вищої школи. Основним завданням даного процесу є підвищення рівня знань та покращення їх засвоєння студентами. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в поєднанні з традиційними методиками навчання дозволяє реалізовувати навчальні завдання, формувати нові міжпредметні зв'язки, створювати та втілювати різні форми проведення занять з фаху, завдання для закріплення матеріалу. Також їх застосування може ще більше студентів змістом предмету, стимулювати його до творчості. Окрім досягнення перерахованих завдань, розширення вжитку електронних методів пов'язане з дистанційним навчанням. Оскільки, навчальний процес переноситься у цифровий вимір, збільшується вага цифрових технологій. Також до позитивних моментів варто віднести оновлення навчального контенту, відкриття нової інформації. Комп'ютерні технології розширюють можливості самостійної роботи, збільшують дослідницький потенціал студентів. Засоби ІКТ допомагають студентам ефективно засвоювати навчальний матеріал, поєднувати теоретичні знання та творчі форми, наповнює навчальний процес новими формами роботи, методичними прийомами. Завдання педагога, окрім навчальних вимог, розвивати особистість учня, здатності до сприйняття, аналізу та інтерпретації музичних творів, розвиток естетичних смаків, духовне самоводосконалення.

Заняття можуть бути доповнені:

- демонстраціями (ілюстрації, малюнки, картини; -схеми, таблиці, моделі);
- тренажерами (вправи з виправлення помилок);
- тестами;
- аудіо та відеофрагментами.

Л. Гаврілова класифікує ІКТ наступним чином:

1) комплекс практичного відпрацювання навичок гри на основному, спеціальному чи додатковому музичному інструменті із залученням відповідних програм. Зокрема, такі ресурси як «Simply Piano», «Piano tutorial» використовуються разом з грою, містять навчальні відео уроки, є допоміжними при самостійній роботі студентів;

2) комплекс розрахований на розвиток й актуалізацію закріплених знань,

в рамках якого традиційні методи доповнюють програмні засоби (для пояснення окремих теоретичних питань), електронна література, проводяться зрізи знань теоретичного спрямування (доцільний для застосування у процесі опанування групових дисциплін музичнотеоретичного циклу, теоретичних частин виконавських дисциплін, таких як «Оркестр», «Хор», «Ансамбль», «Диригування»);

3) для розвитку музичного слуху використовують комплекс програм-тренажерів, які забезпечують різні рівні перевірки музичного слуху, містять диктанти різного рівня складності, дозволяють тренувати правильне визначення гамм, інтервалів, акордів, дозволяють розвивати правильне вокальне інтонування; Functional Ear Trainer

4) комплекс тренування й засвоєння знань історико-мистецького напрямку, що включає в себе різні електронні ресурси, зокрема, довідникові джерела з прикріпленими аудіофайлами або ж відео-фрагментами, музичні енциклопедії (Гаврілова, 2014, с. 164–165).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій викладачами музики охоплює велику кількість ресурсів та форм їх втілення. Їх використання повинно бути підтверджено методичними задачами уроку, аргументовано ними. В залежності від цього викладач використовує технології, які необхідні для їх досягнення. Окрім навчальних задач ІКТ розвивається творчі здібності здобувачів освіти. Для перевірки та закріплення знань викладач створює електронні тести. Серед найпоширеніших можна виділити наступні:

- використання електронних інформаційних носіїв;
- інтерактивна дошка;
- створення таблиць, малюнків, текстових документів, презентацій;
- тестові завдання.

Комп'ютерні технології є основою наочного методу навчання, що необхідний для кожного заняття, адже, візуальна насиченість сприятиме кращому вивченню матеріалу. Супровід матеріалу за допомогою презентації, створеній у програмі Microsoft Office PowerPoint акцентує увагу на важливих моментах. Лекційний матеріал на заняттях з «Теорії музики», «Гармонії», «Поліфонії», «Аналізу музичних творів», «Історії музики». Також презентація доповнюється графічними зображеннями, аудіофайлами. В умовах дистанційного навчання програми Google Meet, Zoom також дозволяють їх використовувати завдяки демонстрації екрану. Презентація можлива під час семінарів, що з одного боку дозволить студентам ще більше поглибити знання та зацікавити до виступу. Програма Microsoft Publisher допомагає створювати буклети, що містять інформацію про композитора, його творчість. За допомогою

цих програм студенти можуть самостійно створювати ілюстрації до творів, що вивчаються.

Дисципліна «Сольфеджіо», яке належить до курсу теоретичних дисциплін та є одним із базових предметів, необхідних для формування фахових компетентностей музиканта, основною розвитку музичних здібностей студентів. Велика роль під час її вивчення належить самостійній роботі. Зокрема, розвиток слуху, музичної пам'яті досягається засобами ІКТ: електронних посібників, записів музичних диктантів в режимі он-лайн. Серед доцільних програм виокремимо «EarMaster», що дозволяє тренувати слух шляхом визначення звукорядів та інтервалів. Також студенти можуть самостійно створювати диктанти та демонструвати їх під час групових занять. В досягненні цього завдання допоможуть програми «Sibelius», «Maestro». Вони ж дозволять створювати композиції у різних жанрах, використовувати стилі, аранжувати різні твори. Редактор Adobe Audition допомагає компоувати музичні твори в аудіо хрестоматії.

Відеохостинг YouTube дозволяє демонструвати твори під час аналізу, що є основним завданням предмету «Аналіз музичних творів». Також даний ресурс допоможе студенту ознайомитись з численними інтерпретаціями творів, їх засобів виразності, форми, гармонії, що є необхідним для його виконавського зросту та корисним для усіх музикантів без виключення для розширення кругозору в цілому.

ІКТ є платформою для застосування різних методів навчання, що доповнюють систему здобутих знань, уточнюють та розширюють її. Розвиток інтернет-ресурсів зробив можливим застосування методу проєктів. Він передбачає самостійну роботу студентів, пошук інформації, подальший аналіз, систематизування та презентації висновків з їх обговоренням на базі комп'ютерних технологій. Його метою є розвиток професійних, дослідницьких та комунікативних якостей, творчих здібностей. Метод орієнтується на інтереси, наукові вподобання студентів. Педагог визначає коло питань, які повинні бути вирішені. Це може бути розгляд творчості композитора, його творчого доробку в цілому або конкретного твору, аналізу засобів виразності чи інтерпретації.

Веб-квест (webquest) передбачає гру з залученням інтернет ресурсів. Використовуючи набуті знання та доповнюючи їх новою інформацією дана форма виконує безліч функцій: комунікативна, розвиток критичного мислення, творчих здібностей, підвищує рівень комп'ютерної грамотності, навичок самостійної роботи та опрацювання матеріалу. Викладач визначає умови виконання веб-квесту, а саме термін, за який виконується робота, її мету та завдання, посилання на інтернет-джерела, які необхідні для реалізації

поставлених задач. Результати роботи студенти представляють у вигляді презентації, публікують на веб-сторінках. Зокрема, у курсі «Історії музики» доцільно використати журналістський веб-квест, де студенти структурують матеріал у форматі інтерв'ю.

Таким чином, використання електронних ресурсів містить суттєві переваги, а саме:

- електронні підручники, що є доступними для використання у будь-якому місці;
- постійне оновлення бази інформаційних ресурсів та джерел;
- застосування онлайн-тренажерів для розвитку професійних здібностей;
- створення відео-лекції, що дозволить в подальшому переглядати та закріплювати матеріал;
- візуалізація навчального матеріалу (таблиці, нотні матеріали, відцифровані зразки трактатів).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Інформаційно-комунікаційна компетентність входить до загальної системи фахових компетентностей, що втілюють професійні якості особистості та є запорукою її творчої реалізації. Сучасний вчитель повинен застосовувати гаджети, Smart-технології, хмарні сховища, онлайн-тренажери, редактори, додатки для створення презентацій тощо. Вони активізують самостійну роботу студентів, їх наукові дослідження, посилюють інтерес та мотивацію вивчення предметів та є основою фахової компетентності. Перспективи подальших розвідок пов'язані з впровадженням нових форм роботи у курс музично-теоретичних дисциплін, створенням нових електронних ресурсів, що сприятимуть розвитку навчальних досягнень студентів мистецьких закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варнавська, Л. І. (2013). Формування готовності студентів до використання комп'ютерних технологій на уроках музики. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Вип. 38, 11–15. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/ped/article/view/3101> (дата звернення: 15.03. 2022).
2. Гаврілова, Л. Г. (2015). *Система формування професійної компетентності майбутніх вчителів музики засобами мультимедійних технологій*. (Дис. канд. наук). Київ, Україна: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова.
3. Гаврілова, Л. Г. (2014). *Формування професійної компетентності майбутніх вчителів музики засобами мультимедійних технологій*: монографія. Київ.
4. Гуревич, Р. С. (2012). *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців* / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С.: монографія. Львів.
5. Жалдак, М. І. (2012). Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. Оцінювання якості програмних засобів навчального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів: монографія. Київ.
6. Кізім, С. С. (2011). *Застосування засобів мультимедіа в професійній підготовці*

майбутніх робітників електрорадіотехнічних професій. (Автореф. дис. канд. наук). Вінниця, Україна: Вінницький державний педагогічний ун-т імені М. Коцюбинського.

7. Мозгальова, Н. Г., Мартинюк, А. А., Бондарчук, О. П. (2022). Дистанційне навчання у формуванні фахової компетентності музикантів. *«Наукові перспективи»*, № 1(19). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1032/1031> (дата звернення 24.03 2022).

8. Носенко, Т. І. (2011). *Інформаційні технології навчання*. Навчальний посібник. Київ. URL: <https://core.ac.uk/reader/33689360> (дата звернення: 15.03. 2022).

9. Равен, Дж. (2002). *Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация*. Пер. с англ. Москва: «Когито-Центр».

10. Рамський, Ю. С. (2004). Формування інформаційної культури особистості – пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерноорієнтовані системи навчання, № 1(8)*, 19–42.

11. Харченко, І., & Шищенко, І. (2021). Результати упровадження цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців в мовах ЗВО. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, (16), 26–35. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.16.2021.246267>

12. Чехуніна, А. О. (2021). Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців-музикантів. *Інформаційно-комунікативні технології в освіті, Випуск 33. Т. 2*. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.32>

13. Шахіна, І.Ю. (2011). *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі* : навч. посіб. Вінниця.

FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART

Anna Martyniuk

Lecturer at the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography,
Vinnytsia State Pedagogical University M. Kotsyubynskoho
Vinnytsia, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-6215-5759

ann_martinyuk97@ukr.net

Abstract. The modern teacher must strive for professional development, follow new educational trends, master new methodological principles. Digital technologies are of great importance for this. Therefore, the formation of information and communication competence of future music teachers is one of the key issues of pedagogical science.

The issue of professional competencies in general, and information and communication in particular, has been the subject of research by many scholars (R. Gurevich, M. Zhaldak, L. Gavrilova, L. Varnavskaya and others). The aim of the work is to analyze the concept of professional competence, to characterize and highlight the importance of information and communication competence of future music teachers.

The professional competence of a music teacher requires instrumental and vocal training, performance, music-theoretical cycle, knowledge of pedagogy and teaching methods, motivational orientation of the individual. The information and communication competence continues these criteria, which, according to the author, is determined by the ability of the individual to analyze, systematize professional information with the help of a computer, to critically evaluate it. This also applies to the use of electronic educational publications, technologies that implement didactic tasks in accordance with the requirements of the subject, the use of technologies for building web-sites.

Informatization of the learning process occupies important positions in the reform of higher education. The main task of this process is to increase the level of knowledge and improve their assimilation by students. The use of information and communication technologies in combination with traditional teaching methods allows you to implement educational tasks, form new interdisciplinary links, create and implement various forms of specialization, tasks to consolidate the material. Computer technology is the basis of a visual teaching method that is necessary for each lesson, because the visual saturation will contribute to a better study of the material.

Information and communication competence is part of the general system of professional competences. The modern teacher must use gadgets, smart technologies, new clouds, online simulators, editors, applications to create presentations and more. They intensify the independent work of students, their research, increase the interest and motivation to study subjects and are the basis of professional competence.

Key words: professional competence; information and computer technologies; future music teachers.

REFERENCES

1. Varnavska, L. I. (2013). Formuvannya hotovnosti studentiv do vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii na urokakh muzyky. [Forming students' readiness to use computer technology in music lessons]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 38, 11–15. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/ped/article/view/3101> [in Ukrainian].
2. Gavrilova, L. G. (2015). *Systema formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv muzyky zasobamy multymediinykh tekhnolohii*. (Dis. kand. nauk). Kyiv, Ukraina: Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
3. Gavrilova, L. G. (2014). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv muzyky zasobamy multymediinykh tekhnolohii* [Formation of professional competence of future music teachers by means of multimedia technologies]. Kyiv. [in Ukrainian].
4. Hurevich, R. S. (2012). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii osviti maibutnykh fakhivtsiv* [Information and communication technologies in the professional education of future professionals]/ R. S. Hurevych, M. Yu. Kademiia, M. M. Koziar ; za red. chlen-kor. NAPN Ukrainy Hurevych R. S. Lviv. [in Ukrainian].
5. Zhaldak, M. I. (2012). *Pedahohichniyi potentsial informatyzatsii navchalnoho protsesu. Otsiniuvannia yakosti prohramnykh zasobiv navchalnoho pryznachennia dlia zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv*. [Pedagogical potential of informatization of educational process. Evaluating the quality of educational software for secondary schools]: monohrafiia. Kyiv. [in Ukrainian].
6. Kizim, S. S. (2011). *Zastosuvannia zasobiv multymedia v profesiinii pidhotovtsi maibutnykh robitnykiv elektroradiotekhnichnykh profesii* [Application of multimedia means in professional training of future workers of electroradiotechnical professions] (Avtoref. dis. kand. nauk). Vinnitsya, Ukraina: Vinnytsia, Ukraina: Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi un-t imeni M. Kotsiubynskoho. [in Ukrainian].
7. Mozgalova, N. G., Martinyuk, A. A., Bondarchuk, O. P. (2022). Dystantsiine navchannia u formuvanni fakhovoi kompetentnosti muzykantiv. [Distance learning in the formation of professional competence of musicians.]. *Naukovi perspektyvy*, 1(19). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1032/1031> [in Ukrainian]
8. Nosenko, T. I. (2011). *Informatsiini tekhnolohii navchannia*. [Information technology training.]. Kyiv. URL: <https://core.ac.uk/reader/33689360> [in Ukrainian]
9. Raven, Dzh. (2002). *Kompetentnost v sovremennom obschestve: vviyavlenie, razvitie i realizatsiya* [Competence in modern society: identification, development and implementation]// Per. s angl. Moskva: «Kogito-Tsentr» [in Russian].
10. Ramskiy, Yu. S. (2004). Formuvannia informatsiinoi kultury osobystosti – priorytetne zavdannia suchasnoi osvitnoi diialnosti. [Formation of information culture of the individual - the main tasks of modern educational activities.]. *Naukoviy chasopis NPU Imeni M.P. Dragomanova*.

Kompiuternoorientovani systemy navchannia, 1(8), 19–42. [in Ukrainian].

11. Kharchenko, I., & Shyshenko, I. (2021). Rezultaty uprovdzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii u profesiinu pidhotovku maibutnikh fakhivtsiv v umovakh ZVO [The results of the introduction of digital technologies in the training of future professionals in the languages at university]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 16, 26–35. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.16.2021.246267> [in Ukrainian].

12. Chekhunina, A. O. (2021). Zastosuvannia inforatsiino-kompiuternyykh tekhnolohii u protsesi formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh fakhivtsiv-muzykantiv [The use of information and computer technology in the process of forming the professional competencies of future musicians]. *Informatsiino-komunikatyvni tekhnolohii v osviti*. 33 (2). DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.32> [in Ukrainian].

13. Shakhina, I. Iu. (2011). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi* [Information and Communication Technologies in Educational Process]. Vinnytsia [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції 12.04.2022 р.